

Setembre crític | | Actualitzat el 12/07/2022 a les 10:30

Françoise Vergès: «La descolonització d'un museu occidental és impossible»

L'autora del llibre 'Una teoria feminista de la violència' (Tigre de Paper, 2022) parla d'esclavitud colonial, feminisme i reparació dels museus | Segons la politòloga francesa, hi ha cossos protegits i desprotegits en aquesta societat basada en l'esgotament

L'autora del llibre 'Una teoria feminista de la violència?' (Tigre de Paper, 2022) parla d'esclavitud colonial, feminisme i reparació dels museus | Sara Blázquez

La vam entrevistar durant la Fira Litoral, abans de la Gran Conversa 'Descolonitzar el segle XXI, per una proposta política radical'. El seu treball denuncia la desigualtat i injustícia existents entre qui pot i ha de ser protegit i qui no pot o no ha de ser-ho, que acaben sent els col·lectius més precaris i vulnerabilitzats per les lògiques capitalistes. La politòloga francesa, presidenta del col·lectiu Décoloniser les arts, ha escrit diversos llibres sobre descolonització, esclavitud colonial, feminisme i reparació dels museus. El darrer ha estat publicat per Tigre de Paper, amb el títol *Una teoria feminista de la violència*. Vam començar aclarint dos conceptes cabdals en la seva obra: descolonització i postcolonialisme.

Quina és la diferència entre descolonització i postcolonialisme?

Quan parlo de descolonitzar, per mi, és un procés històric que no ha acabat i que no té final.

Podrem dir que estem descolonitzades quan no hi hagi més capitalisme, ni racisme, ni patriarcat, ni imperialisme. Estem en el camí, però no hi hem arribat encara. Descolonitzar per mi és un verb actiu, no és un estat. No puc dir «ah, jo estic descolonitzada». Inicialment, hi ha hagut un procés de descolonització en la independència de les colònies. Va ser un moment en el qual hi va haver un munt de programes sobre independència econòmica, cultural, industrial, etc. Així i tot, aquests programes no han estat realitzats. I tampoc es va tenir en compte la descolonització dels esperits, de les ànimes. Durant molt de temps ens han posat unes idees al cap i d'això no ens en podem desfer d'un dia per l'altre. Postcolonial s'enfoca més en el moment històric que en el procés, s'enfoca en el pas dels colonialismes a la independència de les colònies. Descolonitzar vol dir descolonitzar-se a una mateixa i a la col·lectivitat, i engloba tots els aspectes de la vida: educació, concepció de la salut, la bellesa, l'espai arquitectural i social, les categories que corresponen a feminitat i masculinitat, a infància? Es tracta d'una concepció global i total.

Françoise Vergès: «Podrem dir que estem descolonitzades quan no hi hagi més capitalisme, ni racisme, ni patriarcat, ni imperialisme.» Foto: Sara Blázquez

Com podríem aconseguir la descolonització de les dones?

Hi ha moltíssims aspectes en aquest procés. Primer de tot, cal dir que totes les dones seran lliures quan les que han estat fabricades com a més vulnerables i precàries de la societat ho siguin. Així, hem de mirar quines són les dones que han estat fabricades pel patriarcat, el capitalisme i el racisme com les més vulnerables i més fràgils. Quan elles siguin lliures, totes seran lliures. No es tracta de començar per dalt, perquè les dones de la burgesia siguin lliures, més lliures, sinó de partir de les més vulnerabilitzades. És un fet de classe. Hem d'atacar la relació entre capitalisme i racisme. Les dones blanques han estat fabricades com a blanques. La història les ha fet blanques. Què vol dir abandonar aquest concepte? No hi haurà descolonització si elles continuen ocupant aquests espais particulars en la societat que els hi ha donat el capitalisme. Per això, s'ha d'observar molt precisament les condicions de les dones, estar atentes a quines

lluites porten a terme i ser al seu costat. No es tracta d'un feminisme nacionalista sinó d'un feminisme internacionalista. Per mi, també es tracta d'oposar-se al feminisme carcerari, al feminisme punitiu, al feminisme corporatiu? La descolonització de la situació de les dones tindrà lloc quan es descolonitzi el món. En un feminisme que busca la igualtat entre homes i dones no hi ha descolonització. Si no canviem el món del voltant, desigual, ple d'injustícies i violència, no hi haurà descolonització.

Sovint dius que per descolonitzar el món, cal tenir en compte els conceptes de materialitat i immaterialitat. Què hauriem de fer per descolonitzar un museu, per exemple, a part de tornar els objectes?

Començo per dir que la descolonització d'un museu occidental és impossible. Perquè tota la seva estructura, la seva fundació, la seva història, estan basades en el robatori i la trampa. Siguin les col·leccions de persones aristocràtiques o de l'Església, fetes amb diners acumulats a través de l'explotació, que permetien que llavors es comprassin les grans obres dels grans pintors i es creessin col·leccions privades. El museu occidental està basat en la trampa i el robatori, en l'explotació. I amb les colònies, és encara pitjor. Allò és robatori organitzat, organitzat completament. És una trampa organitzada. Hem de tenir en compte que el 90% del patrimoni artístic d'Àfrica està fora del continent africà. El 90%. En tots els museus d'Europa hi trobem objectes d'art africà, en tots els petits museus. D'aquesta manera, ja no és suficient posar una taxa o posar-hi un altre objecte per descolonitzar, perquè l'arquitectura mateixa parla de la dominació. Es poden portar a terme pràctiques decolonials com ara visites o canvis de perspectives, però el museu no serà decolonial. Es pot intentar descolonitzar la Història de l'Art, explicant altres persones artistes desconegudes i altres històries, està molt bé, tot i que d'aquesta manera no es descolonitzarà completament el museu.

Segons la politòloga francesa, hi ha cossos protegits i desprotegits en aquesta societat basada en l'esgotament Foto: Sara Blázquez

Quines serien les propostes per fer menys impossible descolonitzar un museu?

Es tracta de fer justícia i de reajustar certes coses. Tenir en compte totes aquelles històries, la manera com ens relacionem i desconstruïm la nostra cultura visual, mirar diferentment. S'haurien de tenir en compte aspectes com ara com està construït el museu, qui el neteja, qui el guarda, qui és la persona directora. Perquè el museu no és només el que està penjat a les parets, és la manera com funciona. Tot això s'ha de mirar de manera conjunta. El capitalisme va molt de pressa, té molta capacitat d'absorbir les coses que critica i fer veure que tot està bé.

A *Una teoria feminista de la violència* hi dius que hi ha cossos protegits i d'altres d'explotats perquè això sigui possible. Pel neoliberalisme, el cos eficaç és el d'un home blanc, amb plena possessió d'una força física normativitzada com masculina, que es lleva d'hora, va a córrer, menja ecològic i treballa, sense comptar les hores, pel seu èxit econòmic.

Sí, el cos desitjable pel capitalisme té bona salut, va a córrer, menja bé, fruita i verdura. Sol performar com a tal, sol ser heteronormatiu, o pot ser gai, però només si correspon al cos sa d'una vida enfocada cap a l'èxit. Tanmateix, perquè això sigui possible hi ha centenars i centenars de cossos explotats: que cuiden aquest cos produint-li el menjar, netejant, fent el treball del sexe, el treball afectuós, fent el seu telèfon mòbil i la seva roba? Al final, la seva vida 'sana' és possible perquè hi ha tots aquests altres cossos pròxims explotats. És aquesta idea de la sanitat i la protecció. De fet, hem pogut veure durant la pandèmia quines vides eren les protegides i quines no. És a dir, les que s'ocupaven dels cossos protegits: les infermeres, les persones d'urgències, les que proporcionaven el menjar o els medicaments. Tota aquesta gent podia agafar el virus, emmalaltir, perdre el treball, estar estressada i angoixada, no era greu, perquè estem en una economia de l'esgotament, capitalista, que es confirma amb l'esgotament dels altres. Esgotament tant físic com psicològic. He seguit dones de «fer feines» que han fet vaga, que sovint fan dues hores de transport públic per anar a treballar, que a casa cuiden els infants, es lleven molt d'hora al matí, fan el menjar? Estan cansades i estressades, i són les que permeten a les altres persones de menjar el que volen als restaurants, de ser cuidades. Centenars de persones que fan la vida d'una sola persona confortable i agradable.

Françoise Vergès: «totes les dones seran lliures quan les que han estat fabricades com a més vulnerables i precàries de la societat ho siguin.» Foto: Sara Blázquez

Com podem imaginar una situació postpandèmica?

No estem en situació postpandèmica, perquè la pandèmia encara hi és. Ara mateix hi ha una interconnexió entre un munt de coses, ja que estem en situació d'explotació, extracció, canvi climàtic, esfondrament dels serveis públics? La pandèmia ha fet que les comunitats precaritzades ho estiguin encara més. També perquè potser partien d'una situació de salut pitjor: sobrepès, diabetis o hipertensió causades per la mateixa explotació de la qual portem estona parlant. Quines són les vides que es volen salvar? Tot això deixa ben clar el daltabaix en el qual ens empeny el capitalisme. A més, en aquest context de desastre climàtic, amb sistemes de salut que no aguanten, la pandèmia ha colpejat sobretot sectors on hi havia majoria de dones treballant. Les dones ho han patit més: en el turisme, en les petites botigues de roba, en la restauració, les cures, la neteja? I també en les grans empreses internacionals, les dones han estat les més afectades. S'ha accentuat la seva fragilitat. Això és el que hem vist, i això no ha acabat. Aquesta és la situació.

La política de les vacunes tampoc ha estat gens equilibrada.

Tant la de les vacunes com la dels tests, ha estat ben problemàtica. Hi ha països que no n'han rebut, les farmacèutiques han fet una riquesa increïble. Les polítiques i les pràctiques han estat profundament desiguals i injustes.

Al llibre hi apareix sovint el paper de les organitzacions d'autodefensa feminista com a resposta.

Com podem respondre a la violència? A parer meu, el feminisme no ha de ser punitiu, ni carcerari. Jo no estic a favor de les presons, rebutjo l'obsessió punitiva de l'Estat. En canvi,

l'autodefensa permet que les noies joves aprenguin i no reculin. Que aprenguin a aturar la violència dels homes. La solució a llarg termini, però, és l'educació. Que en la infància aprenguin a estimar i no a odiar, fer fora els abusos de dominació. I no és fàcil. Estem en una societat lluny de ser harmoniosa, estem en una societat violenta, les persones tendeixen a reproduir la violència que han rebut en el seu dia a dia. No és fàcil allunyar-se de la violència, per això ens hem de formar, autoorganitzar i autodefensar.